

**Lukion S2:
opetustarjonta ja ylioppilaskokeessa menestyminen**

**Kandidaatintutkielma
Eeva Haimilahti
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
2018**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Eeva Haimilahti	
Työn nimi – Title Lukion S2: opetustarjonta ja ylioppilaskokeessa menestyminen	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2018	Sivumäärä – Number of pages
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksen aiheena ovat S2-oppimäärän kurssitarjonta ja oppimateriaalien käyttö lukioissa sekä se, ovatko S2-ylioppilaskokeesta saadut arvosanat linjassa S1-arvosanojen kanssa. Etsin myös tilastoyhteyttä oppimäärän tarjonnan ja arvosanojen väliltä.</p> <p>Arvosanojen tarkasteluväli on syksyn 2014 tutkinnosta syksyyn 2017. Tutkimusalue on koko maa. Tein kyselyn niille 251 lukiolle, joissa on tuolloin ollut S2-kokeen kirjoittajia. Kyselyyn vastasi lähes puolet lukioista.</p> <p>Tutkimuksen perusteella S2-oppilaiden määrä lukiossa vaikuttaa kurssien tarjontaan, oppimateriaalien käyttöön ja arvosanoihin. Suurimmassa osassa lukioita S2-kokeen kirjoittajia on ollut tarkasteluaikana alle 10. Niistä S2-kursseja tarjoaa vain kolmasosa. Kaikki lukiot, joissa on ollut vähintään 20 S2-kokeen kirjoittajaa, tarjoavat kursseja, ja 90 prosenttia niistä käyttää S2-oppimateriaaleja. Oppilasmäärät myös ilmoitetaan yleisimmin syynä, jos kursseja ei järjestetä.</p> <p>S2-ylioppilaskokeen arvosanoja vertaan saman koulun S1-arvosanoihin. En siis vertaa kouluja keskenään. Arvosanojen perusteella S2-kokeessa menestytään yleensä lukion tasoisesti, eli lukiokohtaiset S2- ja S1- ylioppilaskokeiden keskiarvot tarkasteluajalta ovat keskimäärin lähes samat. S2-oppilaiden suhteellinen suoriutuminen on parempaa kouluissa, joissa oppilaita on enemmän, S2-kursseja tarjotaan ja S2-oppimateriaaleja käytetään.</p> <p>Tutkimuksen perusteella S2-kurssien tarjoaminen ja oppimateriaalien käyttäminen ovat lukiodien tavoitteena, ja niihin siirrytään, kun oppilaita on tarpeeksi. S2-oppilaat näyttävät hyötyvän niistä, jos oppilaita on ryhmäksi asti. Yksittäisten S2-oppilaiden kohdalla ryhmän sisäinen eriyttäminen näyttää antavan parempia tuloksia. Hyvä uutinen on, että S2-oppilaat saavat äidinkielen ja kirjallisuuden kokeesta keskimäärin samantasoisia arvosanoja kuin S1-oppilaat. Tutkimukseni koskee kuitenkin ainoastaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppiainetta, jossa näillä ryhmillä on eri oppimäärät. Tutkimus ei kerro mitään vieraskielisten oppilaiden selviytymisestä esimerkiksi reaaliaineissa, joissa oppimäärä on kaikilla sama.</p>	
Asiasanat – Keywords suomi toisena kielenä, tukiopetus, lukio, ylioppilaskirjoitukset	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Aihe ja tutkimusongelma	2
1.2	Tutkimuksen haasteet ja omat ennakkokäsitykseni:	3
2	TEORIATAUSTA	6
2.1	Keskeisiä käsitteitä	6
2.2	Aiempiä tutkimuksia vieraskielisistä lukiolaisista	6
2.2.1	Oppimisvaikeuksista ja motivaatiosta	8
2.2.2	Kielellisen tuen tarpeesta	9
3	AINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYYSI	10
3.1	Ensimmäinen tutkimuskysymys	10
3.2	Toinen tutkimuskysymys	11
3.3	Tilastovertailua	12
4	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	13
4.1	S2-oppimäärän mukaisen opetuksen tarjonta lukioissa	13
4.2	S2-oppimäärän mukaisten oppimateriaalien tarjonta lukioissa	15
4.3	S2-oppilaille kohdennetun tukiopetuksen tarjonta lukioissa	16
4.4	S2-ylioppilaskokeessa menestyminen	17
5	PÄÄTÄNTÖ	19
6	LÄHTEET	21
6.1	Aineistolähteet	21
6.2	Teoria- ja metodilähteet	21
7	LIITTEET	23
7.1	Taulukot:	23
7.2	Kaaviot:	25
7.3	Lomakkeet:	26

1 JOHDANTO

Vieraskielisten oppilaiden määrä jatkaa kasvamistaan Suomen kouluissa, myös lukioissa. Vuonna 2012 lukiolaisista oli vieraskielisiä 4,3 prosenttia (Suomen virallinen tilasto [SVT] 2014). Seuraavan neljän vuoden aikana ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa kasvoi lähes sadalla tuhannella (SVT 2017a), ja tiedämme sen kasvaneen tämän viimeisen tilastoinnin jälkeenkin. Ulkomaalaistaustaisten nuori ikärakenne (SVT 2017b) huomioiden voidaan olettaa, että myös lukiossa opiskelevien vieraskielisten osuus on kasvanut ja tulee edelleen kasvamaan. Opetusministeriö on asettanut tavoitteeksi kasvattaa maahanmuuttajataustaisten lukiolaisten osuutta ja parantaa heidän opiskelumahdollisuuksiaan jo koulutuksen kehittämissuunnitelmassa 2003–2008 (Kuusela, Etelälahti, Hagman, Hievanen, Karppinen, Nissilä, Rönnberg & Siniharju 2008: 26).

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineessa on voinut kirjoittaa suomi toisena kielenä -oppimäärän mukaisen ylioppilaskokeen (myöhemmin S2-kokeen) vuodesta 1996. Tutkimukseni tarkasteluaikana syksyn 2014 tutkinnosta syksyn 2017 tutkintoon S2-kokeen kirjoittajia on koko maassa ollut 2600, kun suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän kokeen (myöhemmin S1-kokeen) kirjoittajia on ollut 85 600 (Ylioppilastutkintolautakunta [YTL] 2017a).

Lukioilla ei kuitenkaan ole velvollisuutta järjestää S2-oppimäärän mukaista opetusta (Opetushallitus [OPH] 2015a: 72). Opetussuunnitelman perusteissa sanotaan:

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettujen kurssien luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. (Opetushallitus 2015a: 72.)

Jos S2-opetusta ei järjestetä, S2-oppilaat osallistuvat äidinkielisten oppilaiden kanssa samoille S1-oppimäärän tunneille, mutta heidän suorituksiaan arvioidaan S2-oppimäärän mukaan. Osa oppilaista opiskelee siis koko lukioaikansa eri oppimäärää kuin se, minkä kokeeseen osallistuu ylioppilastutkinnossa.

1.1 Aihe ja tutkimusongelma

Keskitän tutkimukseni suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään ja sen mukaisen opetuksen tarjontaan lukioissamme. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Kuinka monessa lukiossa tällä hetkellä tarjotaan S2-oppimäärän mukaisia kursseja ja oppimateriaaleja tai S2-oppilaille kohdennettua tukiovetusta?
2. Menestyvätkö S2-oppilaat oppimääränsä mukaisessa äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeessa samantasoisesti kuin samojen lukioiden S1-oppilaat omassaan?

Lisäksi teen tilastokatsauksen ensimmäisen ja toisen tutkimuskysymyksen tuloksista nähdäkseni, onko oppimäärän ja oppimateriaalien tarjonnalla yhteyttä ylioppilaskokeissa menestymiseen.

Tutkimukseni on kyselytutkimus. Keräsin oppimäärän tarjontaa ja tukiovetusta (kysymys 1) koskevat aineistot lukioille suunnatulla sähköpostikyselyllä. Lähetin kyselyn kaikkiin niihin 251 lukioon, joissa on Ylioppilastutkintolautakunnan (YTL 2017a) mukaan ollut tutkimusvuosina S2-ylioppilaskokeen kirjoittajia, jotka ovat suorittaneet tutkinnon hyväksytysti. Koko tutkinnon reuttaneet ja lopullisesti kesken jättäneet kokelaat eivät ole mukana tässä tutkimuksessa, sillä heidän osaltaan ei lukio- saati oppilaskohtaisia tilastoja ole saatavilla. Tarkastelujakson (syksyn 2014 tutkinnosta syksyn 2017 tutkintoon) rajasin juuri sillä perusteella, että ajanjakson arvosanat ovat saatavina Ylioppilastutkintolautakunnan verkkosivuilla (YTL 2017a).

Toisen tutkimuskysymykseni (2) osalta avaan hiukan sitä, miksi en tutkinut ainoastaan S2-kokeen arvosanoja, vaan halusin verrata niitä samojen lukioiden S1-arvosanoihin.

Lukioiden tasoerot ovat niin suuret ja oppilasaines erilaista, etten pidä mielekkäänä verrata lukioita toisiinsa, jollen onnistu mitätöimään tasoeroa. Halusin selvittää, kuinka hyvin S2-oppilaiden suoriutuminen on linjassa lukion “oman tason” kanssa. Tämän oman tason mittarina toimii tässä tutkimuksessa mielestäni parhaiten suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arvosana seuraavista syistä: Ensinnäkin äidinkielen koe on ylioppilaskirjoituksissa ainoa pakollinen koe, ja siihen osallistuvat kaikki oppilaat. Toiseksi äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja on useimmissa tapauksissa sekä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän että suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opettaja. Useissa tapauksissa (vastanneista lukioista 51% :ssa) molempien oppimäärien oppilaat osallistuvat suorastaan samoille oppitunneille. Siispä näitä

arvosanoja vertaamalla voidaan käsittääkseni parhaiten minimoida koulujen välinen, opettajien välinen ja ryhmien välinen ero ja mitata vain sitä, onnistuuko luokan seinien sisällä paremmin S1- vai S2-oppilaiden oppiminen. En siis vertaa lukioiden keskinäistä paremmuutta, vaan sitä, menestyvätkö S2-oppilaat yhtä hyvin kuin äidinkielliset koulutoverinsa.

Miksi olen kiinnostunut mittaamaan tällaista asiaa? Palataan opetussuunnitelman perusteisiin. Opetusministeriön selkeästi esiin tuomana tavoitteena on, että vieraskielisille oppilaille taataan tasavertaiset mahdollisuudet menestyä ja edetä opinnoissaan ja esteitä heidän opintopolultaan puretaan (Opetusministeriö 2008: 46-48). Opetussuunnitelman perusteiden mukaan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt on laadittu siten, että perusopetuksessa (tai muualla) hankittu suomen kielen hallinta riittää niihin pohjaksi (OPH 2015a: 71). Siispä tavoite ja tarkoitus on, että oppimäärän vaatimustaso on S2-oppilaille sopiva, ja että koulu valmentaa heitä suoriutumaan oppimääränsä kokeesta samalla intensiteetillä kuin muitakin oppilaita oman oppimääränsä kokeesta. Olisikin hälyttävä merkki, jos osoittautuisi, että S2-oppilaat maanlaajuisesti selviytyisivät äidinkielen ja kirjallisuuden kokeesta huomattavasti heikommin kuin samojen lukioiden S1-oppilaat.

Henkilökohtaisena tavoitteenani on ollut myös kerätä materiaalia myöhempiä tutkimuksiani varten. Kyselyssäni oli sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä, mutta analysoin nyt ainoastaan niiden monivalintakysymysten vastauksia, jotka antavat tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Avoimiin kysymyksiin saamieni 275 vastauksen analyysi ei mahdu tähän tutkimukseen, mutta niiden määrä ja sävy osoittavat minulle tutkijana, että aihe koetaan lukioissa tärkeäksi ja tutkimisen arvoiseksi.

1.2 Tutkimuksen haasteet ja omat ennakkokäsitykseni:

Kiinnostukseni S2-opetusta kohtaan on herännyt opettaessani sijaisena toisaalta maahanmuuttajaryhmiä kotoutumiskoulutuksessa ja toisaalta S1/S2-sekaryhmiä lukiossa. Toisen kielen opetus on lähtökohtaisesti hyvin erilaista kuin äidinkielisten luku- ja kirjoitustaidon opetus. Oma kokemukseni käytännön opetustilanteista lukiossa on, että kaikki S2-oppilaat eivät ole kyenneet osallistumaan S1-oppimäärän opetukseen, vaan ovat tarvinneet eriytettyä opetusta ryhmän sisällä omine materiaaleineen. Toisaalta ne, jotka ovat pystyneet, ovat yleensä halunneet olla mukana ryhmän yhteisissä tehtävissä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus, kuten muukin lukio-opetus, on vahvasti ylioppilaskirjoituksiin valmentavaa. Olen kokenut, että ainakin tämä osuus S1-opetuksesta menee

jollakin tavoin hukkaan S2-oppilailta, jotka kirjoittavat eri kokeen. Ajattelen, että ylioppilas-kokeisiin valmentautumisessa eriyttämisen ja tuen merkitys korostuu (ks. myös Ikonen & Jääskeläinen 2008: 27).

S2-lukiolaisten tutkimiseen liittyy joitakin erityisiä haasteita. Ensinnäkin on kyseenalaista, muodostavatko S2-oppilaat niin yhtenäistä joukkoa, että sitä voi tilastollisesti tasapäis-tää missään määrin uskottavasti. Erästä kyselyni avointa vastausta lainaten:

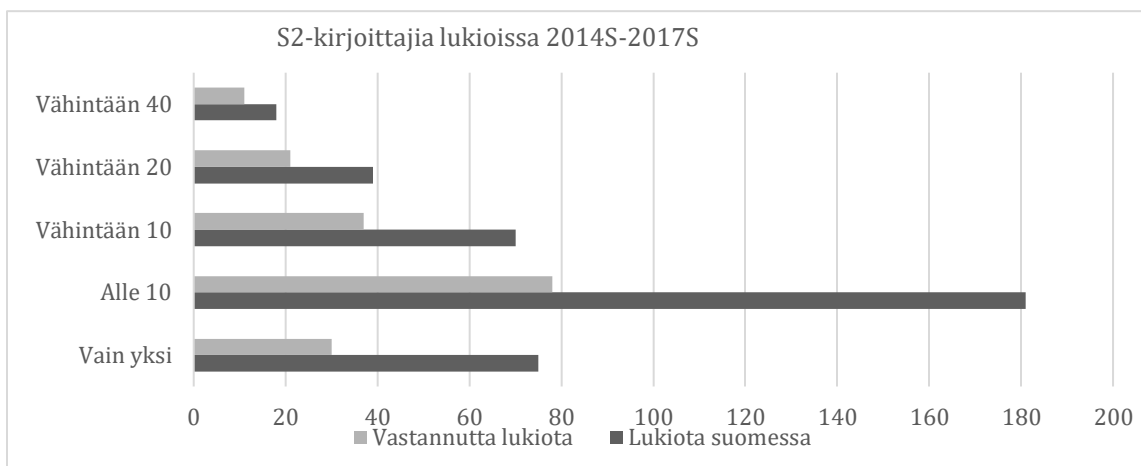
- - osaako kukaan kertoa, kuka kuuluu s2-oppiaineen piiriin? - - Väestörekariin soitto ja äidinkieli jok-sikin muuksi kuin suomeksi. Tervetuloa kirjoittamaan S2 yo-kokeessa!! Miten suhtaudun tähän?

a) Suomessa syntynyt oppilas, jolla on [toinen vanhemmista Länsi-Euroopasta] ja joka on kaiken opis-kellut suomeksi, käynyt äikässä peruskoulun ja haluaa lukion S2-opetukseen - - koska haluaa laudaturin. Hmmm?

b) Sitten on niitä aitoja oppijoita, jotka tarvitsevat lukion S2-opetusta. Suomessa 6 vuotta ja [sekasortoi-selta alueelta] tultu... Opetapa siinä sitten. Toinen ei tiedä mitä tarkoittaa kuntopyörä ja toinen - - osaa jo kaiken.

Tämän turhautuneen opettajan purkaus kuvaa hyvin oppimäärän sisällä vallitsevia ta-soeroja. Lähtökohtien aiheuttamat erot ovat toisinaan niin suuria, ettei hyväkään opetus pysty niitä tasoittamaan. Hyvin suomea osaavat oppilaat saattavat kirjoittaa erittäin hyviä arvosanoja ilman mitään tukitoimia. Lähtökohtia, kuten oppilaan etnisyyttä tai maassaoloaikaa, en tässä tutkimuksessa pysty kuitenkaan huomioimaan siksikään, että silloin vaarannettaisiin tutkitta-vien S2-kirjoittajien anonymiteetti.

Nämä eri kielenoppimisen tasoilla olevat oppilaat ovat nimittäin jakautuneet yksittäin ja kaksittain eri koulujen eri vuosiluokille, mikä tekee heidän vertaamisestaan toisiinsa entistä haastavampaa. Alla oleva kaavio 1 havainnollistaa jakaumaa.

Kaavio 1: S2-kokeen kirjoittajien määrä lukioissa.

Niistä 251 lukiosta, joissa on tarkasteluaikana ollut S2-kokeen kirjoittajia, 181:ssä heitä on ollut vähemmän kuin 10. Siten lukioita, joissa kirjoittajia on koko aikana ollut 10 tai enemmän, on 251:stä vain 70. Ja 75 lukiossa heitä on ollut vain yksi koko aikana.

Siten on selvää, että S2-oppilaiden opetusjärjestelyt suunnitellaan suurimmassa osassa lukioita tapauskohtaisesti. Vain pienessä osassa lukioita on niin paljon S2-oppilaita, että heille on mahdollista järjestää omia kursseja, saati palkata erillistä S2-opettajaa. Avointen vastausten perusteella oppilaitokset tuntuvatkin tekevän jonkin verran yhteistyötä S2-kurssien suhteen. Tämän yhteistyön laatu ja määrä on kiinnostava aihe jatkotutkimuksille.

S2-oppilaita tutkittaessa on oppilaiden anonymiteetistä kannettava erityistä huolta, koska oppilaita on niin vähän, että heidän jäljittämisenä on helppoa. Seitsemänkymmenen viiden lukion osalta vastaukset perustuvat kokemukseen vain yhdestä S2-oppilaasta. Siksi erityisesti avoimiin kysymyksiin saamani vastausten säilyttäminen jatkokäyttöä varten vaatii huolellisuutta. (Ks. Dörnyei 2007: 65; Lagström ym. 2010: 213-232.)

Pidän tärkeänä, että vieraskielisten nuorten opintopolun tukemiseen kiinnitetään huomiota. Vaikka vieraskielisen nuorison määrä on lisääntynyt viime vuosikymmeninä, he ovat suurimmassa osassa koulujamme edelleen selkeänä vähemmistönä. Vähemmistöjä koskevien käytänteiden tutkimuksella on itseisarvoa jo tasa-arvon näkökulmasta silloin, kun se tehdään vähemmistön näkökulma ja edut huomioiden. Maahanmuuttajataustaisten lukiolaisten tukemisesta muistuttaminen on erityisen arvokasta siksi, että näin keskitytään lasikattojen purkamiseen ainaisen syrjäytymiskurssin sijaan. Toki toivon, että tutkimuksellani voisi olla merkitystä näiden aiheiden esille nostajana.

2 TEORIATAUSTA

2.1 Keskeisiä käsitteitä

Perus- ja lukio-opetuksen nykyisessä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa on kaksitoista eri oppimäärää: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi saamenkielisille, ruotsi saamenkielisille, suomi viittomakielisille, ruotsi viittomakielisille sekä muu opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus (OPH 2015a: 40-86). Ruotsinkieliset oppilaat opiskelevat suomea toisena kotimaisena kielenä (A1 tai A2) vastaavasti kuin suomenkieliset oppilaat ruotsia (YTL 2017: 2). Ruotsin- ja saamenkieliset oppilaat eivät siten ole mukana tässä tutkimuksessa.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän vakiintunut lyhenne on S2 (S2-oppimäärä, S2-oppilaat). Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppiminen ja tavoitteena jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittava kielitaito (OPH 2015a: 71). Oppimäärää voivat opiskella vieraskieliset oppilaat sekä ne, joilla on “muutoin monikielinen tausta” (OPH 2016: 3). Koulu selvittää oppilaan tarpeen S2-opetukseen, mutta päätöksen tekee huoltaja. Oppimäärä voidaan vaihtaa äidinkielisille tarkoitettuun suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään (S1-oppimäärään) heti, kun oppilaan kielitaito arvioidaan riittäväksi (OPH 2016: 3-4). S2-ylioppilaskokeen (S2-kokeen) voivat kirjoittaa vain vieraskieliset oppilaat (YTL 2017: 2).

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) määrittelee maahanmuuttajataustaisen oppijan hiukan yksinkertaistaen tarkoittamaan vieraskielistä (Pirinen 2015: 27). Vieraskielisiä ovat Suomessa ne, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame (SVT 2011). Käytän jälkimmäistä termiä, koska tutkimukseni ei ulotu oppilaiden taustoihin muuten kuin että S2-kokeen kirjoittajat voidaan olettaa vieraskielisiksi. Kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvat Karvi määrittelee kantaväestöksi (Pirinen 2015: 27); käytän termiä äidinkielenä.

2.2 Aiempia tutkimuksia vieraskielisistä lukiolaisista

Maahanmuuttajataustaisten lukiolaisten tutkimuotoja ja -tarpeita on selvitetty maanlaajuisesti noin kymmenen vuotta sitten opetushallituksen katsauksessa (Ikonen & Jääskeläinen 2008). Selvitys oli huomattavasti laajempi kuin tämä omani, ja siihen sisältyi esimerkiksi haastatteluja. Aikaa on kuitenkin kulunut, opetussuunnitelmat ovat vaihtuneet ja oppilasmäärät

kasvaneet huomattavasti. Tuolloin koko maan lukioissa oli vieraskielisiä oppilaita yhteensä noin 1800 (mts. 7). Jo vuoteen 2012 mennessä määrä oli kasvanut 2,5-kertaiseksi (SVT 2014).

Opetushallituksen katsauksessa kysyttiin lukioilta osittain samoja kysymyksiä, joita olen kysynyt nyt uudelleen. Lukioilta tiedusteltiin, kuuluuko S2-opetussuunnitelma niiden koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan sekä tarjoavatko ne S2-oppimäärän mukaisia kursseja. Reilut kaksi kolmasosaa tuolloin vastanneista lukioista oli huomionnut S2-oppimäärän opetussuunnitelmassaan, ja kursseja tarjosi kolmasosa (Ikonen & Jääskeläinen 2008: 12). Syyt siihen, ettei kursseja järjestetty, olivat samantapaisia kuin omassa tutkimuksessani: opetuksen keskitäminen toiseen oppilaitokseen, vähäinen tarve ja resurssipula. Omaan kyselyyni vastanneista lukioista S2-kursseja tarjosi kuitenkin jo yli puolet (Liitteet: Taulukko 1). S2-oppilasmäärien kasvaessa oppimäärän kurssitarjonta on siis lisääntynyt. Tästä lisää luvussa Tutkimustulokset.

Katsauksessa kysyttiin myös maahanmuuttajataustaisten lukiolaisten opintojen keskeyttämiseen liittyviä syitä (Ikonen & Jääskeläinen 2008: 12). Suurimmat syyt olivat siirtyminen ammatilliseen koulutukseen sekä kielitaitoon liittyvät ongelmat opinnoissa. Ensin mainittu oli yleisimmin ilmoitettu syy, mutta on huomattava, että se voi useissa tapauksissa olla myös jälkimmäisen seuraus. Ammatilliseen koulutukseen harvoin siirrytään kesken lukio-opintojen, jos opinnot sujuvat ongelmattomasti. Tukiopetuksen suhteen Opetushallituksen katsauksessa kin korostetaan, että erityisen tärkeää on tukea niiden oppilaiden valmistautumista ylioppilaskirjoituksiin, jotka opiskelevat S1-oppimäärää, mutta kirjoittavat S2-kokeen (mts. 27).

Uudempaakin tutkimusta aiheesta on. Karvi on muutama vuosi sitten julkaissut laajan katsauksen maahanmuuttajataustaisista oppijoista Suomessa (Pirinen 2015). Myös siinä korostuu, että kielitaidon tukeminen on tärkeä perusta ja kivijalka kaikelle oppimiselle. Katsauksesta käy kuitenkin ilmi, ettei tuolloin varsinkaan lukioissa kaikkia opetussuunnitelman perusteiden suosittelamia toimintatapoja ollut vielä otettu laajasti käyttöön. Esimerkiksi S2-oppimateriaalit olivat tuntemattomia lähes puolelle kyselyyn vastanneista opettajista. (Pirinen 2015: 60, 114.) Tässä on tapahtunut kehitystä, sillä oman kyselyni vastaajista 58 % kertoi lukiossaan S2-oppilaiden käyttävän erillisiä S2-oppimäärän mukaisia oppimateriaaleja (Liitteet: Taulukko 4).

Karvin katsauksessa suurin osa vastanneista lukion opettajista ilmoitti järjestävänsä tukiopetusta maahanmuuttajataustaisille oppilaille. Kuitenkin 13 prosenttia vastanneista maahanmuuttajataustaisista oppilasta ilmoitti, ettei tunne koko asiaa. (Pirinen 2015: 149-151.) Omassa tutkimuksessani pieni osa opettajista arveli S2-oppilaiden motivoituvan heikosti tukiopetukseen. Tukiopetusta ilmoitti kuitenkin tarjoavansa 86% vastaajista. Osassa avoimista vastauksista tuli ilmi, että tukiopetukselle olisi enemmän tarvetta kuin resursseja. (Taulukot 6 ja 6b.)

2.2.1 Oppimisvaikeuksista ja motivaatiosta

Vuoden 2012 PISA-tutkimukseen otettiin kokeeksi erityisen suuri otos maahanmuuttajataustaisia lapsia näiden koulumenestyksen selvittämiseksi. Tuloksista tehdyn selvityksen mukaan heidän oppimistuloksensa olivat huomattavasti heikompia kuin kantasuomalaisten (Harju-Luukkainen, Nissinen, Sulkunen, Suni & Vettenranta 2014).

Useissa tutkimuksissa on todettu, että vieraskieliset nuoret jäävät keskimäärin heikommiksi koulutetuiksi kuin äidinkielliset, ja että he jäävät muita useammin myös toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle (Alatolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013: 97-98; Martikainen & Haikkola 2010: 133-135). Heidän on usein vaikea saada peruskoulun jälkeistä opiskelupaikkaa ja säilyttää se.

On kuitenkin havaittu, että maahanmuuttajaryhmien kouluttautumista arvioitaessa unohtetaan usein sellaiset muuttajat kuin perhetausta, vanhempien koulutustaso ja nuorten keskimääräistä heikommalla arvosanalla (Kilpi 2010; Heath ym. 2008: 211-235). Tosiasiassa näiltä osin vakioidut tulokset ovat osoittaneet, että maahanmuuttajataustaiset nuoret useimmissa etnisissä ryhmissä ovat motivoituneempia ja sitkeämpiä kouluttautumaan kuin valtaväestön verrokkit. Heidän unelmansa ovat usein myös huomattavasti heidän vanhempiensa koulutustasoa korkeammalla. (Ks. myös Alatolppa-Niitamo ym. 2013: 98; Kuusela, Etelälähti, Hagman, Hievanen, Karppinen, Nissilä, Rönnerberg & Siniharju 2008: 10-11, 114-129; Martikainen & Haikkola 2010: 72-73).

Myös maahanmuuttajanuorten vanhempien koulutusvastaiset asenteet lienevät suurelta osin valtaväestön ylläpitämä myytti, sillä tutkimukset (Portes & Rumbaut 2001) ja opetushenkilökunnan kokemukset (Martikainen & Haikkola 2010: 72, 166; Alatolppa-Niitamo ym. 2013, 71, 129) osoittavat, että maahanmuuttajavanhempien toiveet ja usko lastensa kouluttautumisen suhteen ovat usein kovat. Vanhempien haaveet arkkitehdin, lakimiehen tai lääkärin urasta jäävät kuitenkin usein toteutumatta - eivät motivaation puutteen, vaan usein puhtaasti kielitaidon puutteiden vuoksi. Varsinkin lukiossa opiskelutahti on kova, ja reaaliaineista selviytyminen vaatii valtavia kielellisiä resursseja. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2007-2012 todetaankin, että maahanmuuttajataustaiset nuoret jäävät lukiokoulutuksen ulkopuolelle ennen kaikkea siksi, että he kokevat, ettei heidän kielitaitonsa riitä (Opetusministeriö 2008: 47).

2.2.2 Kielellisen tuen tarpeesta

Peruskoulun ensimmäisillä luokilla opiskellaan korostetusti luku- ja kirjoitustaitoa. Kuitenkin aivan alusta asti kumpikin taito on paitsi oppimisen kohde myös väline. Koulu ei opeta kieltä sanastollisesti siinä laajuudessa, missä oppilaiden oletetaan sitä ymmärtävän. Äidinkielisillä lapsilla sanavaraston arvioidaan laajentuvan kouluikässä 1000-3000 sanan vuosivauhtia. Samaan aikaan oppiaineiden tietosisällöt kasvavat, oppiminen muuttuu tekstipainotteisemmaksi ja havainnollisuus vähenee. Jos S2-oppilaan aika kuluu tekstin kielen ymmärtämiseen, repeää nopeasti kuilu niihin oppilaisiin, jotka voivat suoraan keskittyä tekstissä opetettavan asian ymmärtämiseen. Myös opettajan puheen kuunteleminen on turhauttavaa, jos ymmärryksessä on aukkoja. Turhautumisesta seuraa paitsi käytöshäiriöitä, myös sisältöjen heikompi hallinta. (Honko 2013: 67, 80.) Samankaltainen ero voidaan helposti havaita äidinkielisissäkin lapsissa, kun verrataan niitä, joilla on heikot kielelliset taidot vaikkapa niihin, joilla on tekstitaitoja tukeva lukuharrastus. Hyväkään puhekielinen pärjääminen sosiaalisissa tilanteissa ei riitä oppikirjojen tieteellisen kielen ymmärtämiseen, vaan opiskelukieltä on erikseen harjoiteltava. (Honko 2013: 65, 69.)

Kielen osa-alueita ovat perinteisesti ajatellen sanasto ja kielioppi. Lisäksi on hallittava erilaiset tekstilajit ja kielen rekisteripiirteet, jotta voi esimerkiksi erottaa, onko kyse vakavasti otettavasta tekstistä vai huumorista. Luova kielellinen päättely- ja yhdistelytaito on myös välttämätön, jotta voi ymmärtää teksteissä ja opetuksessa eteen tulevia uusia sanoja ja asiasisältöjä. Nämä ovat kaikki taitoja, jotka vaativat ohjausta kehittyäkseen. Opetushallitus muistuttaakin kouluille antamassaan ohjeessa, että S2-oppilaiden on saatava jo perusopetuksessa tulla “osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat” (OPH 2016: 4). Vieraskielisten oppilaiden tekstitaitoihin vaikuttavat sekä ensikielessä että opiskelukielessä saatu ohjaus. (Honko 2013: 96).

Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan jokaiselle oppilaalle on taattava yksilöllistä tukea, jotta hän voi “omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä”. Syy tuen tarpeelle voi olla kielellinen ja esimerkiksi elämäntilanteen aiheuttama, tai siksi riittää opinnoissa jälkeen jääminen. (Opetushallitus 2015: 20.) Erikseen mainitaan vielä, että opiskelijan kielelliset valmiudet on huomioitava opetuksessa (Opetushallitus 2015: 28). Velvollisuus järjestää tukiovetusta muulla kuin omalla äidinkielellään opiskelevalle on siten hyvin selkeästi kirjattu opetussuunnitelman perusteisiin.

3 AINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYYSI

3.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys

1. Kuinka paljon lukioissa tällä hetkellä tarjotaan S2-oppimäärän mukaisia kursseja ja opimateriaaleja sekä S2-oppilaille kohdennettua tukiopetusta?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen aineiston keruuta varten laadin lukioille lyhyen Internet-kyselyn (Liitteet: Liite 1) Microsoft Forms -ohjelmalla, joka antaa vastaukset suoraan sekä graafeina että Excel-taulukkona. Seuraavaksi tarvitsin tiedon siitä, mihin lukioihin kysely kannattaa lähettää. YTL:n Internet-sivuilta (YTL 2017b) sain valmiit Microsoft Excel -muotoiset tilastot ylioppilaskokeiden oppilaskohtaisista arvosanoista kaikkien niiden lähes 90 000 ylioppilaan osalta, jotka ovat kirjoittaneet vuosina 2014S-2017S. Työvälineekseni valikoitui siten luonnollisesti Excel-taulukkolaskentaohjelma ja tutkittavaksi joukoksi edellä mainittu. Esitutkimuksena voi pitää tilastojen (mp.) yhdistelyä ja seulontaa, jonka tein kootakseni yhteen ne lukiot, joissa S2-kirjoittajia on tarkasteluaikana ollut, sekä lukioiden yhteystietojen selvittämistä. Lähetin linkin kyselyyn sähköpostin liitteenä näiden 251 lukion rehtoreille. Pyysin saattekirjeessä välittämään kyselyn sille henkilölle, joka lukiossa vastaa tai tietää eniten S2-opetuksesta.

Sain kyselyyni 121 vastausta. Joistakin lukioista tuli kaksi vastausta, eli kaksi eri henkilöä oli vastannut kyselyyn toisistaan tietämättä. Yhdistin päällekkäiset vastaukset. Lisäksi yhdestä lukiosta tuli kaksi toisistaan eroavaa vastausta, joista toisen päättelin avointen vastausten perusteella tulleen aikuislukion puolelta. Yhdessä tapauksessa sama opettaja vastasi kahden lukion osalta, jolloin annoin vastaukselle kahden vastauksen painoarvon. Yhden vastauksen osalta lukion nimi jäi arvoitukseksi.

Edellä mainitut seikat huomioiden katsoin saaneeni vastaukset 115 lukion osalta. Lisäksi muutamassa vastauksessa mainittiin lukiossa käyvän S2-opiskelijoita myös joistakin lähilukioista. Pidän vastausprosenttia (46%) hyvänä ja uskon sen kertovan siitä, että tutkimuksen aihe koetaan kohtuullisen tärkeäksi. 50%:ssa tapauksista kyselyyn vastasi rehtori itse tai apulaisrehtori. Kaksi prosenttia vastaajista oli erityisopettajia, ja muut vastaajat (48%) määrittelivät itsensä joko suomen kielen, äidinkielen ja kirjallisuuden tai S2-opettajiksi.

Valitsin kyselytutkimuksen, koska sillä tavoin voin helposti tavoittaa koko suomen lukiot. Tutkittavan joukon laajuuden vuoksi valitsin tilastolliset menetelmät. Laadin kyselyn niin,

että tietyn vaihtoehdon valinta johti tiettyyn seuraavaan kysymykseen, jotta kenellekään ei tulisi ns. turhia kysymyksiä eteen. Siten sain kyselyn myös pysymään lyhyenä. Kyselyn täyttämiseen kului keskimäärin alle 8 minuuttia.

Kyselylomakkeeni löytyy kokonaisuudessaan liitesivuilta (Liitteet: Lomake 1). Tässä tutkimuksessa analysoin kuitenkin ainoastaan kysymyksiin 1, 2, 3, 6, 7, 10 ja 13 saamiani vastauksia. Muihin kysymyksiin saamiani vastauksia voin hyödyntää tulevilla tutkimuksillani.

Monivalintakysymykset yritin laatia siten, että vastausvaihtoehdot kattaisivat mahdollisimman monet tilanteet, mutta joihinkin kysymyksiin lisäsin muu-vaihtoehdon. Tässä tutkimuksessa on mukana kaksi kysymystä (3 ja 6), joissa oli muu-vaihtoehto. Muu-vaihtoehdon valinneet vastaajat olivat kirjoittaneet omin sanoin kuvauksen koulunsa käytännöistä. Jos näitä muu-vastauksia olisi ollut paljon, olisin joutunut ryhmittelemään ja analysoimaan niitä kvalitatiivisin menetelmin. Muu-vastauksia oli kuitenkin niin vähän, että ne eivät tarvinneet ryhmitelyä, ja saatoin liittää ne kokonaisuudessaan tähän tutkimukseen (Liitteet: Taulukot 3b ja 6b).

3.2 Toinen tutkimuskysymys

2. Menestyvätkö S2-oppilaat oppimääränsä mukaisessa äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeessa samantasoisesti kuin samojen lukioiden S1-oppilaat omassaan?

Toinen tutkimuskysymys oli ensimmäiseksi operationaalistettava mitattavaan muotoon. Minulla oli käytössäni 85 600 S1-oppilaan ja 2 600 S2-oppilaan ylioppilastutkintoarvosanat (YTL 2017b). Ensin laskin Excelillä lukiokohtaiset S1-ylioppilaskokeesta saatujen arvosanojen keskiarvot tarkasteluajalta. Sitten laskin samalta ajalta vastaavat lukiokohtaiset S2-kokeen arvosanojen keskiarvot. Näin sain työkaluiksi jokaisen lukion osalta kaksi äidinkielen ja kirjallisuuden keskiarvoa, kummallekin oppimäärälle omansa. Näiden keskiarvojen lukiokohdainen suhde on muuttuja, josta käytän nimeä **S2- ja S1-arvosanojen vertailuluku** (myöhemmin S2/S1-vertailuluku tai vertailuluku).

Tämä S2- ja S1-arvosanojen vertailuluku kertoo sen, onko lukiossa tutkimusaikana kirjoitettu keskimäärin parempia arvosanoja S1- vai S2-oppimäärän äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeessa. Mitä suurempi vertailuluku on, sitä parempia S2-arvosanat ovat olleet suhteessa S1-arvosanoihin. Jos vertailuluku on suurempi kuin 1, ovat koulun oppilaat menestyneet S2-kokeessa keskimäärin paremmin kuin S1-kokeessa, ja jos se on pienempi kuin 1, tilanne on

toisinpäin. Jos vertailuluku on 1, oppimäärien yo-kokeiden keskiarvo lukiossa on sama, ja voidaan ajatella, että S2-oppilaiden menestyminen oman oppimääränsä äidinkielen ja kirjallisuuden kokeessa on linjassa lukion yleisen taitotason kanssa.

On huomattava, että vertailuluku ei vertaa lukioiden keskinäistä paremmuutta. Silloin, kun toinen ryhmä menestyy paremmin, toinen ryhmä menestyy heitää huonommin. Lisäksi on muistettava, että luku vertaa ainoastaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineessa menestymistä, eikä kerro mitään esimerkiksi reaaliaineissa menestymisestä. S2-oppilaiden menestymisen reaaliaineissa, joissa he lukevat samoja oppimääriä kuin äidinkieliset, on ehdottoman tärkeä aihe tuleville tutkimuksille.

3.3 Tilastovertailua

Sain kyselyni vastaukset liitettyä suoraan siihen Excel-tilaukkuun, jossa oppilaskohtaiset arvot olivat. Lukiokohtaisen S2/S1-vertailuluvun yhdistin samaan taulukkuun. Kun suodatin taulukkoa eri muuttujien perusteella, saatoin vaivattomasti tarkastella S2-kokeen kirjoittajien jakautumista eri lukioihin, kyselyn vastausten jakautumista vaihtoehtojen välillä sekä vastausvaihtoehtojen mahdollisia tilastoyhteyksiä S2/S1-vertailulukuun.

Koska lukioiden välillä osoittautui olevan niin suuret erot S2-kokeen kirjoittajien määrissä (Liitteet: Kaavio 1), halusin tarkastella tutkimuskysymyksiä myös erikseen näissä kokoryhmissä. Siispä loin neljä eri taulukkoa: yhden, jossa olivat mukana kaikki 251 lukiota, joissa S2-kirjoittajia oli tarkasteluaikana ollut, sekä kolme kirjoittajien määrän perusteella – alle kymmenen, vähintään kymmenen, vähintään 20 ja vähintään 40 S2-kirjoittajan lukiot. Nämä kokoryhmät valikoituivat siksi, että taulukoita hetken aikaa pyöriteltyäni havaitsin niiden välillä eroa niin S2-kurssien tarjonnassa, S2-oppimateriaalien käytössä kuin vertailuluvun arvossakin.

Aineiston analysointi ei vaatinut muuta kuin tätä Excel-työskentelyä. Vastausjakaumat ja eri kokoryhmien keskimääräiset S2/S1-vertailuluvut esittelen taulukoina seuraavassa luvussa Tulokset ja johtopäätökset.

Avoimia vastauksia olen tässä tutkimuksessa hyödyntänyt lähinnä siten, että kun tilastoissa on ollut tullut vastaan jotain erityisen kiinnostavaa, olen lukenut kyseisten lukioiden antamia avoimia vastauksia ja etsinyt niistä lisävalaistusta asiaan. Siten myös kvalitatiivista pohdintaa on ikään kuin mausteena siellä täällä tilastovertailun lomassa.

4 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tuloksia taulukoiden avulla. Käsittelem tutkimuskysymyksiä yksi kerrallaan omissa alaluvuissaan. Lopuksi pyrin vielä esittämään joitakin kokoavia pohdintoja ja johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista. Kaikki taulukot löytyvät myös liitesivuilta (Liitteet: Taulukot).

4.1 S2-oppimäärän mukaisen opetuksen tarjonta lukioissa

Sain 115 lukion osalta vastaukset, joita saatoin hyödyntää tässä tutkimuksessa (ks. luku 3.1). Näistä vastanneista lukioista hiukan yli puolet (51%) ilmoitti tarjoavansa erillisiä S2-kursseja. Kuten alla olevasta taulukosta 1 ilmenee, tämä on ylivoimaisesti suosituin tapa toimia S2-opetuksen suhteen vastaajajoukossa. Seuraavaksi yleisintä on tarjota S2-oppilaille eriytettyä opetusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetusryhmän sisällä. Näin kertoi toimivansa neljännes lukioista. Viidenneksessä lukioista kaikki oppilaat osallistuvat samaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetukseen ilman lähtökohtaista eriyttämistä. Neljästä lukiosta kerrottiin, että S2-kursseja on joskus aikaisemmin järjestetty, mutta niistä on luovuttu. Luopumisen syitä en kysynyt erikseen, eivätkä syyt ilmenneet avoimista vastauksistakaan, joskin kolme näistä neljästä vastaajasta piti koulunsa nykyisiä tukiresursseja riittämättöminä. Erillisistä S2-kursseista luopuneita on joka tapauksessa huomattavan vähän (hiukan alle 3% vastanneista).

Taulukko 1. S2-oppimäärän kurssitarjonta kyselyyn vastanneissa lukioissa.

Kysymys 3: S2-oppimäärän kurssitarjonta	Lukioiden määrä	Prosentti-osuus
Vastanneet lukiot yhteensä	115	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	59	51
Kaikki oppilaat osallistuvat samaan suomen kielen ja kirjallisuuden opetukseen. Erillisiä kursseja ei järjestetä.	23	20
Erillisiä kursseja ei järjestetä, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.	29	25
S2-kursseja on järjestetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.	4	3

S2-oppimäärän tarjonta on selvässä yhteydessä oppilasmääriin. Mitä enemmän lukiossa on S2-oppilaita, sitä todennäköisemmin erillisiä kursseja tarjotaan. Seuraavan sivun taulukko 2 havainnollistaa yhteyttä. Lukioissa, joissa tarkasteluaikana on ollut vähemmän kuin kymmenen S2-kokeen kirjoittajaa, erilliset S2-kurssit ja yhteisryhmän sisäinen eriyttäminen ovat yhtä

suosittuja toimintatapoja. Lukioista, joissa kirjoittajia on ollut yli kymmenen, yli neljä viidesosaa tarjoaa S2-kursseja, ja lukioista, joissa kirjoittajia on ollut yli 20, kursseja tarjoavat kaikki.

Taulukko 2. Oppilasmäärän vaikutus S2-oppimäärän tarjontaan.

Kysymys 3: S2-oppimäärän kurssitarjonta	Lukioiden määrä	Prosentti-osuus
Vastanneet lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut vähemmän kuin 10 S2-kirjoittajaa	78	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	27	35
Kaikki oppilaat osallistuvat samaan S1-oppimäärän opetukseen. Erillisiä kursseja ei järjestetä.	21	27
Erillisiä kursseja ei järjestetä, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.	27	35
S2-kursseja on järjestetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.	3	4
Vastanneet lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut vähintään 10 S2-kirjoittajaa	37	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	32	86
Kaikki oppilaat osallistuvat samaan S1-oppimäärän opetukseen. Erillisiä kursseja ei järjestetä.	2	5
Erillisiä kursseja ei järjestetä, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.	2	5
S2-kursseja on järjestetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.	1	3
Vastanneet lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut vähintään 20 S2-kirjoittajaa	21	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	21	100

Kysyttäessä, miksi S2-kursseja ei järjestetä, ylivoimaisesti suurin osa vastaajista valitsikin juuri oppilasmäärään liittyvät syyt eli oppilaiden vähyyden tai sen, että heitä ei ole tällä hetkellä lainkaan (Taulukko 3). Kuusi vastaajista valitsi vaihtoehdon ”Ei ole resursseja järjestää erillisiä kursseja, vaikka tarvetta olisikin.” Vain kaksi vastaajaa ilmoitti syyksi, että S2-oppilaat eivät halua osallistua erillisille kursseille. Muu-vaihtoehdon valinneista kaikki yhtä lukuun ottamatta kertoivat S2-opiskelijoiden käyvän S2-kursseilla toisessa oppilaitoksessa (Liitteet: Taulukko 3b).

Taulukko 3. Syyt, miksi S2-kursseja ei järjestetä.

Kysymys 6: Jos erillisiä S2-kursseja ei järjestetä, mikä on pääasiallinen syy?	Lukioiden määrä	Prosentti-osuus
Lukiot, joissa erillisiä S2-kursseja ei järjestetä	56	100
Koulussamme ei ole tällä hetkellä S2-oppilaita	10	18
S2-oppilaita on niin vähän, ettei erillisten kurssien järjestäminen tunnu tarkoituksenmukaiselta.	32	57
S2-oppilaat eivät halua osallistua erillisille kursseille.	2	4
Ei ole resursseja järjestää erillisiä kursseja, vaikka tarvetta olisikin.	6	11
Muu	6	11

Näyttää siltä, että S2-kursseja tarjotaan kaikissa niissä lukioissa, joissa kursseille riittää järkevä määrä oppilaita. Tuloksista voitaneenkin päätellä, että S2-oppimäärän mukaisten

kurssien tarjoaminen on lähtökohtaisesti lukioiden tavoite, vaikka opetussuunnitelma ei siihen velvoitakaan (OPH 2015a: 72). Koska vieraskielisten oppilaiden ja myös lukiolaisten määrä todennäköisesti jatkaa kasvuaan, vaikuttaa todennäköiseltä, että yhä useammassa lukioissa tullaan jatkossa lisäämään S2-oppimäärän mukaista kurssitarjontaa.

4.2 S2-oppimäärän mukaisten oppimateriaalien tarjonta lukioissa

Vastaavanlainen havainto voidaan tehdä myös oppimateriaalien suhteen. Näyttää siltä, että myös erillisiin oppimateriaaleihin siirrytään silloin, kun oppilasryhmän koko saa sen tuntuun mielekkäältä. Taulukosta 4 nähdään, että kaikista vastanneista lukioista alle kaksi kolmasosaa käyttää erillisiä S2-oppimäärän mukaisia oppimateriaaleja S2-oppilaiden opetuksessa, ja lähes viidesosassa lukioita opettaja työstää itse materiaaleja S2-oppilaille (taulukko 4).

Taulukko 4. S2-oppimateriaalien käyttö kaikissa vastanneissa lukioissa.

Kysymys 7: Mitä oppimateriaaleja S2-oppilaat käyttävät tai ovat käyttäneet?	Lukioiden määrä	Prosentti-osuus
Vastanneet lukiot yhteensä	115	100
S2-oppilaat käyttävät erillisiä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää varten suunniteltuja oppimateriaaleja (esim. kirjat)	66	58
S2-oppikirjoja ei käytetä, mutta opettajat työstävät itse oppimateriaaleja S2-oppilaille	19	17
Kaikki oppilaat käyttävät samoja suomen kielen ja kirjallisuuden oppimateriaaleja	28	24
Erillisiä materiaaleja on ennen käytetty, mutta niistä on luovuttu	2	2

Kuitenkin niissä lukioissa, jotka tarjoavat S2-oppimäärän mukaisia kursseja, myös S2-oppimateriaaleja pääsääntöisesti käytetään. Tämä näkyy selkeästi alla olevasta taulukosta 5. Vain viidessä niistä vastanneista lukioista, joissa S2-kursseja tarjotaan, materiaalien työstäminen jää opettajan tehtäväksi.

Taulukko 5. S2-oppimateriaalien käyttö lukioissa, jotka tarjoavat S2-kursseja.

Kysymys 7: Mitä oppimateriaaleja S2-oppilaat käyttävät tai ovat käyttäneet?	Lukioiden määrä	Prosentti-osuus
Lukiot, joissa tarjotaan erillisiä S2-kursseja	59	100
Käytetään erillisiä S2-oppimateriaaleja, esim. oppikirjoja	53	90
S2-oppikirjoja ei käytetä, mutta opettajat työstävät itse oppimateriaaleja S2-oppilaille	5	8
Kaikki oppilaat käyttävät samoja suomen kielen ja kirjallisuuden oppimateriaaleja	1	2
Erillisiä materiaaleja on ennen käytetty, mutta niistä on luovuttu	0	0

Oma kokemukseni S1-S2-sekaryhmien opettamisesta on, että oppimateriaalien etsiminen ja rakenteleminen yksittäisille S2-oppilaille lisää opettajan työtaakkaa sekä ajankäytön kannalta että henkisesti, sillä hänen on erikseen pohdittava, mitkä yhteisen oppikirjan tekstit ja

tehtävät sopivat myös S2-oppilaille, ja missä kohdin ja millaista eriyttämistä tarvitaan. Tätä mallia voidaan kuitenkin perustella sillä, että käyttäessään samaa oppikirjaa kuin muu ryhmä S2-opiskelijat tulevat osallisiksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin toisetkin ja voivat myös vahvemmin kokea olevansa osa samaa opetusryhmää. Oppilasmäärien kasvaessa tämä jälkimmäinen näkökulma häviää, kun S2-opiskelijoista on mahdollista muodostaa kokonaan omat ryhmänsä tai ainakin ryhmän sisällä eriytetyt pienryhmänsä. Tällöin valmiiden S2-materiaalien käyttöönotto helpottaa opettajan työtä ja toisaalta takaa sen, että S2-oppilaat saavat oppimääränsä kannalta relevantteja materiaaleja ja tehtäviä.

4.3 S2-oppilaille kohdennetun tukiopetuksen tarjonta lukioissa

Kysyin monivalintakysymyksenä myös sitä, tarjotaanko lukiossa erityisesti S2-oppilaille kohdennettua tukiopetusta (Taulukko 6). Tiedostan sen, että vastausvaihtoehdot eivät voi kattaa kaikkia tukiopetuksen muotoja. Pelkkien avointen vastausten seulonta olisi kuitenkin ollut tähän tutkimukseen aivan liian työlästä, joten monivalintakysymys oli ainoa vaihtoehto. Kyselyn lopussa vastaajat saivat selventää kokemuksiaan ja käsityksiään kolmessa avoimessa kysymyksessä, joihin saamiani 275 vastausta voin hyödyntää jatkotutkimuksissani.

Taulukko 6. Tukiopetuksen järjestäminen vastanneissa lukioissa.

Kysymys 10: Tukiopetuksen järjestäminen S2-oppilaille	Lukioiden määrä	Prosentti-osuus
Vastanneet lukiot yhteensä	115	100
Kaikille lukioimme S2-oppilaille järjestetään säännöllisesti suomen kielen tukiopetusta reaaliaineissa pärjäämisen tueksi.	8	7
Opiskelijan tuen tarve selvitetään säännöllisesti erityisopettajan ja/tai suomen kielen opettajan toimesta, ja tukiopetus järjestetään, jos tarvetta ilmenee.	28	24
Tukiopetusta järjestetään opiskelijan sitä pyytäessä	52	45
Tukiopetusta ei järjestetä erityisesti S2-oppilaille.	16	14
Muu vaihtoehto	11	10

Noin 90 prosenttia vastaajista löysi kysymyksen vaihtoehdoista itselleen sopivan. Suurin osa (45%) valitsi vaihtoehdon ”Tukiopetusta järjestetään opiskelijan sitä pyytäessä.” Seuraavaksi valituin oli vaihtoehto ”Opiskelijan tuen tarve selvitetään säännöllisesti erityisopettajan ja/tai suomen kielen opettajan toimesta, ja tukiopetus järjestetään, jos tarvetta ilmenee”, jonka valitsi noin neljännes vastaajista. Neljätöistä prosenttia vastasi, ettei lukiossa järjestetä tukiopetusta erityisesti S2-opiskelijoille, ja seitsemän prosenttia kertoi tukiopetuksen olevan säännöllistä.

Muun vaihtoehdon valinneiden vastauksista (Liitteet: Taulukko 6b) osassa tuli ilmi resurssipula ja osa painotti tapauskohtaista tukea ja seurantaa, koska opiskelijoita on niin vähän. Kun otetaan huomioon S2-oppilaiden hajautuminen eri lukioihin, on selvää, että tukeminen eri muodoissaan on kokonaisuudessaan hyvin tapauskohtaista, ja koko asian mittaaminen vaatii laajempaa ja perehtyneempää tutkimusta kuin mihin tässä on mahdollisuuksia.

4.4 S2-ylioppilaskokeessa menestyminen

Luvussa 3.2 tarkemmin määrittelemäni S2/S1-vertailuluku ei mittaa lukioiden keskinäistä paremmuutta vaan ainoastaan sitä, kuinka S2-oppilaat menestyvät äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeessaan verrattuna S1-koulutovereihinsa. Jos lukion vertailuluku on yli 1, kyseisessä lukiossa on menestytty tarkasteluajana paremmin S2- kuin S1-kokeessa, ja jos luku on alle 1, heikommin. Eroja lukioiden väliltä löytyi; suurimmillaan S2/S1-vertailuluku tarkasteluajalta on eräässä lukiossa 1,89 ja pienimmillään eräässä lukiossa 0,39. Koska suurimmassa osassa lukioita on kuitenkin ollut vain joitakin yksittäisiä S2-opiskelijoita, luvun vertaaminen lukioiden välillä johtaisi monessa tapauksessa yksittäisten oppilaiden tulosten vertailemiseen.

Koko valtakunnan lukioiden keskimääräinen S2/S1-vertailuluku on 1,06 (taulukko 7). Se, että luku on noin lähellä yhtä, tarkoittaa, että valtakunnallisesti S2-oppilaat ovat saaneet oppimääränsä ylioppilaskokeesta keskimäärin melko samanlaisia arvosanoja kuin äidinkiелiset koulutoverinsa omassa oppimäärässään.

Taulukko 7. S2/S1-vertailuluvun yhteys oppilasmääriin.

S2/S1-vertailuluvun yhteys S2-kokeen kirjoittajien määrään	Lukioiden määrä	Prosentti- osuus	Keskimääräinen S2/S1-vertailuluku
Kaikki Suomen lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut S2-kirjoittajia	251	100	1,06
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut alle 10 S2-kirjoittajaa	181	72	1,04
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut vähintään 10 S2-kirjoittajaa	70	28	1,11
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut vähintään 20 S2-kirjoittajaa	39	16	1,12
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut vähintään 40 S2-kirjoittajaa	18	7	1,13

Oppilasmäärät näyttävät kuitenkin vaikuttavan vertailulukuun. Taulukosta 7 nähdään, että vertailuluku on sitä suurempi, mitä enemmän lukiossa on tarkasteluajana ollut S2-kokeen kirjoittajia. Niiden lukioiden, joissa kirjoittajia on ollut yli 40, vertailuluku on jo 1,13.

Taulukon perusteella näyttääkin siltä, että S2-oppilasmäärän kasvaessa oppimäärän ko-
keessa aletaan suoriutua keskimäärin hieman paremmin kuin saman lukion äidinkieliset oppi-
laat suoriutuvat omassaan. Tämä ei varmastikaan tarkoita sitä, että äidinkieliset oppilaat alkai-
sivat suoriutua huonommin, kun kouluun tulee enemmän S2-oppilaita. Taulukoista 2 ja 3
olemme nähneet, että oppilasmäärien kasvaessa S2-opetus säännönmukaisesti saa vakiintu-
neempia muotoja, eli koulu alkaa tarjota S2-kursseja ja käyttöön otetaan S2-oppimateriaalit.
Tulosten perusteella näyttää melko selvältä, että ryhmäkoon kasvattamisella, S2-kurssien tar-
joamisella ja S2-oppimateriaalien käytöllä on yhdessä vähintään lievä positiivinen yhteys S2-
ylioppilaskokeessa menestymiseen.

Pelkkä S2-kurssien tai -oppimateriaalien käyttöönotto ilman oppilasmäärän kasvua ei
aiheuta vastaavaa tilastovaikutusta. Taulukosta 8 nähdään, että lukioissa, joissa on ollut alle 10
S2-kokeen kirjoittajaa, keskimäärin parhaat tulokset on saatu ryhmän sisäisellä eriyttämisellä.

Taulukko 8. S2-kurssitarjonta lukioissa, joissa on vain vähän S2-oppilaita.

Kysymys 3: S2-oppimäärän kurssitarjonta.	Lukioiden määrä	Prosentti- osuus	Keskimääräinen S1/S2-vertailu- luku
Vastanneet lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut vähemmän kuin 10 S2-kirjoittajaa	78	100	1,04
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	27	35	0,98
Kaikki oppilaat osallistuvat samaan S1-oppimäärän opetukseen. Eril- lisiä kursseja ei järjestetä.	21	27	1,03
Erillisiä kursseja ei järjestetä, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.	27	35	1,1
S2-kursseja on järjestetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luo- vuttu.	3	4	

Tämäkin on sekä omien kokemusteni että taustateorian valossa ymmärrettävää. Yhteis-
sellä oppitunnilla yksittäinen S2-oppilas saa osansa kaikista samoista kielenopetuksen osa-alu-
eista kuin toisetkin oppilaat. Yksittäisen oppilaan eristäminen kokonaan omiin materiaaleihinsa
ja tehtäviinsä on paitsi opettajalle myös oppilaalle kaikkea muuta kuin motivoivaa. Yksittäisten
S2-oppilaiden kohdalla laadukasta ryhmän sisäistä eriyttämistä on siis tämän tutkimuksen va-
lossa edelleen perusteltua jatkaa.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni perusteella äidinkielen ja kirjallisuuden S2-oppimäärän opetus on Suomen lukioissa melko hyvällä mallilla. Niissä lukioissa, joissa oppilaita on tarpeeksi, opetus on saanut vakiintuneita, opetussuunnitelman mukaisia muotoja, ja tämä näkyy myös oppimistuloksissa. Lukioissa, joissa oppilaita on vain yksittäin, heidän opetuksensa räätälöidään edelleen tapauskohtaisemmin, eivätkä tutkimukseni tulokset osoita tätäkään menettelytapaa huonoksi. Erityisen hyödyllistä toimintaa näyttäisi tämän tutkimuksen valossa olevan se, että lähialueen koulujen S2-oppilaita kootaan yhteen opetusryhmäkoon kasvattamiseksi. Se, missä muodoissa ja laajuudessa tätä nyt tehdään, ei selvinnyt tässä tutkimuksessa, mutta ryhmäkoon kasvattaminen yhdestä oppilaasta useammaksi näyttäytyy tutkimuksessani positiivisena asiana.

Erot yksittäisten koulujen välillä S2-oppilaiden suhteellisessa menestymisessä ovat suuria, mutta useissa tapauksissa se tarkoittaa eroa yksittäisten oppilaiden välillä. Silloin, kun S2-oppilaita on ryhmäksi asti ja opetus saa säännönmukaiset muodot, S2-oppilaat näyttävät menestyvän äidinkielen ja kirjallisuuden kokeessaan keskimäärin hieman äidinkielisiä koulutovereitaan paremmin.

Se, miksi näin on, vaatii lisätutkimusta. Arvauksia voi heittää kohti suomenkielisten koululaisten heikkenevää lukutaitoa ja kouluviihtyvyyttä, tai sitten voi populistisesti väittää, että suomen kielen ja kirjallisuuden ylioppilaskoe äidinkielisille on liian vaikea. Tulos on kuitenkin linjassa niiden luvussa 2 mainitsemiä tutkimusten kanssa, joissa maahanmuuttajataustaisilla oppilailla on havaittu olevan kovempi opiskelumotivaatio kuin kantaväestöön kuuluvilla verrokkioppilailla. Tulos korostaa entisestään sen tärkeyttä, että motivoituneille ja tavoitteellisille S2-oppilaille järjestetään tasavertaiset mahdollisuudet menestyä ja edetä sekä saada kaikki tarvitsemansa tuki. Tulos on hyvä muistutus ja lisä myös niihin vinoutuneisiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin, joissa maahanmuuttajataustaisilta ollaan vaatimassa ”äidinkielenomaista” kielitaitoa ennen kuin heitä halutaan hyväksyä yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi. Mitään yhtä ”äidinkielenomaista” kielitaitoa ei ole olemassa; suomenkieliset lukiolaiset menestyvät äidinkielen ja kirjallisuuden kokeessaan kukin tavallaan omien kielitaitojensa mukaisesti, samoin vieraskieliset omassaan, joskin hiukan paremmin. S2-oppimäärän tavoitteet ovat perustellusti toiset kuin S1-oppimäärän.

On kuitenkin muistettava, että tämä tutkimus koskee ainoastaan yhtä oppiainetta, jossa S2-oppilaille on oma oppimääränsä. Täysin toinen kysymys on se, kuinka vieraskieliset oppilaat selviytyvät esimerkiksi reaaliaineissa, joissa he opiskelevat samoja oppimääriä kuin

äidinkielliset ja joutuvat käsittelemään suomen kielellä valtavia asiasisältöjä. Reaaliaineissa tarvittava kielellinen tuki nousi esille useissakin tämän tutkimuksen ohessa saamissani avoimissa vastauksissa. S2-lukiolaisten menestyminen ja tuen tarve reaaliaineissa ovat ehdottoman tärkeitä aiheita uusille tutkimuksille.

Tärkeintä on muistaa, että kuten äidinkielisillä, myös vieraskielisillä koululaisilla on henkilökohtaisia tavoitteita, suunnitelmia, unelmia ja motivaation lähteitä. Heidän peruskoulun jälkeisten koulutusvalintojensa tulee voida perustua heidän omiin vahvuuksiinsa ja kiinnostuksen kohteisiinsa sen sijaan, että puutteet suomen kielen taidossa rajoittavat niitä. Vieraskieliset nuoret ovat selvillä suomenkielisen väestön ennakkoluuloista ja toivovat voivansa kumota niitä kouluttautumalla (Martikainen & Haikkola 2010, 66-81). Koska suomen kielen taito on välttämätön suomalaisella koulupolulla pärjäämisen edellytys, tulee koululaitoksen eri vaiheissaan tehdä kaikkensa varmistaakseen, että kaikki oppilaat saavat tarvittavan kielitaidon ja opiskelunvalmiudet pärjätäkseen myös peruskoulun jälkeisissä jatko-opinnoissa.

6 LÄHTEET

6.1 Aineistolähteet

YTL = Ylioppilastutkintolautakunta 2017a: Oppilaitoskohtaisia tunnuslukuja. - <https://www.ylioppilastutkinto.fi/tietopalvelut/tilastot/koulukohtaisia-tunnuslukuja> 2.5.2018.

Oppilaskohtaiset tunnusluvut:

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/data/FT2014SD3001.csv>
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/data/FT2015KD3001.csv>
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/data/FT2015SD3001.csv>
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/data/FT2016KD3001.csv>
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/data/FT2016SD3001.csv>
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/data/FT2017KD3001.csv>
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/data/FT2017SD3001.csv> 2.5.2018.

6.2 Teoria- ja metodilähteet

Alitolppa-Niitamo, Fägel & Säävälä (toim.) 2013: *Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Vaasa: Kirjapaino Fram.

Dörnyei, Zoltan 2007: *Research methods in applied linguistics*. Oxford: Oxford University Press.

Harju-Luukkainen, H., Nissinen K., Sulkunen S., Suni M. ja Vettenranta, J. 2014. *Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen. Selvitys maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisesta ja siihen liittyvistä taustatekijöistä PISA 2012 -tutkimuksessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. <https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2014/D110.pdf>

Heath, Anthony, Rethon, Catherine & Kilpi, Elina 2008: *The Second Generation in Western Europe: Education, Unemployment, and Occupational Attainment*. Annual Review of Sociology 34: 211-235.

Honko, Mari 2013: *Alakouluikäisten leksikaalinen tieto ja taito: toisen sukupolven suomi ja SI-verrokki*. Väitöskirja. Tampereen yliopiston <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94544/978-951-44-9251-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ikonen, Kristiina & Jääskeläinen, Liisa 2008: *Maahanmuuttajien opiskelu lukiossa: maahanmuuttajien opiskelun tuen muodot ja tarpeet nuorten lukiokoulutuksessa vuonna 2006*. Opetushallituksen julkaisu. Helsinki: Opetushallitus. - http://www.oph.fi/download/46750_maahanmuuttajien_opiskelu_kukiossa.pdf

Kilpi, Elina 2010: *The Education of Children of Immigrants in Finland*. Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy. University of Oxford. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.696.1088&rep=rep1&type=pdf> 8.4.2018

Kuusela J., Etelälähti A., Hagman Å., Hievanen R., Karppinen K., Nissilä L., Rönnberg U. ja Siniharju M 2008: *MAAHANMUUTTAJAOPPILAAT JA KOULUTUS - tutkimus oppimistuloksista, koulutusvalinnoista ja työllistymisestä*. Opetushallituksen julkaisu. Helsinki: Edita Prima Oy. http://opetushallitus.fi/download/46518_maa-hanmuuttajaoppilaat_ja_koulutus.pdf

Lagström, Hanna, Pösö, Tarja, Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) 2010: *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Martikainen & Haikkola 2010: *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

OPH = Opetushallitus 2015a: *Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015*. Opetushallituksen julkaisu. Helsinki: Next Print Oy. http://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf

----- 2016: *Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus*. Opetushallituksen julkaisu. Informaatioaineistot 2016:5. Helsinki: Grano Oy. http://www.oph.fi/download/179053_suomi_toisena_kielena_ja_kirjallisuus.pdf

Opetusministeriö 2008: Koulutus ja tutkimus 2007-2012. Kehittämissuunnitelma. Helsinki: Yliopistopaino.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79100/opm09.pdf?sequence=1>

Pirinen, Tuula (toim.) 2015: *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 17:2015. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.
https://karvi.fi/app/uploads/2015/06/KARVI_1715.pdf

Portes, Alejandro & Rumbaut, Rubén 2001: *Legacies: The Story of the Immigrant Second Generation*. Berkeley: University of California Press.

SVT = Suomen virallinen tilasto 2014: Oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot. Vieraskielisten oppilaiden ja opiskelijoiden osuus suurin Etelä-Suomessa. - http://www.stat.fi/til/opiskt/2012/opiskt_2012_2014-01-29_kat_002_fi.html 7.4.2018

----- 2011: Vieraskielinen on yhä monessa kunnassa harvinaisuus. http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-06-21_001.html 8.4.2018

----- 2017a: Ulkomaalaistaustaiset. - <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulko-maalastaustaiset.html#maittain> 8.4.2018

----- 2017b: Ulkomaalaistaustaiset. - <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulko-maalastaustaiset.html#ika>

YTL = Ylioppilastutkintolautakunta 2017b: Ylioppilastutkintolautakunnan yleiset määräykset ja ohjeet. - https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Yleiset/maaraykset_ja_ohjeet_2017_fi.pdf 8.4.2018.

7 LIITTEET

7.1 Taulukot:

Taulukko 1. S2-oppimäärän mukaisten kurssien tarjonta kyselyyn vastanneissa lukioidsa.

Kysymys 3: S2-oppimäärän kurssitarjonta	Lukioiden määrä	Prosenttiosuus
Vastanneet lukiot yhteensä	115	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	59	51
Kaikki oppilaat osallistuvat samaan suomen kielen ja kirjallisuuden opetukseen. Erillisiä kursseja ei järjestetä.	23	20
Erillisiä kursseja ei järjestetä, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.	29	25
S2-kursseja on järjestetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.	4	3

Taulukko 2. Oppilasmäärän vaikutus S2-oppimäärän tarjontaan.

Kysymys 3: S2-oppimäärän kurssitarjonta	Lukioiden määrä	Prosenttiosuus
Vastanneet lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut vähemmän kuin 10 S2-kirjoittajaa	78	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	27	35
Kaikki oppilaat osallistuvat samaan S1-oppimäärän opetukseen. Erillisiä kursseja ei järjestetä.	21	27
Erillisiä kursseja ei järjestetä, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.	27	35
S2-kursseja on järjestetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.	3	4
Vastanneet lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut vähintään 10 S2-kirjoittajaa	37	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	32	86
Kaikki oppilaat osallistuvat samaan S1-oppimäärän opetukseen. Erillisiä kursseja ei järjestetä.	2	5
Erillisiä kursseja ei järjestetä, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.	2	5
S2-kursseja on järjestetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.	1	3
Vastanneet lukiot, joissa on tarkasteluajana ollut vähintään 20 S2-kirjoittajaa	21	100
Lukiossamme tarjotaan erillisiä S2-kursseja.	21	100

Taulukko 3. Syyt, miksi S2-kursseja ei järjestetä.

Kysymys 6: Jos erillisiä S2-kursseja ei järjestetä, mikä on pääasiallinen syy?	Lukioiden määrä	Prosenttiosuus
Lukiot, joissa erillisiä S2-kursseja ei järjestetä	56	100
Koulussamme ei ole tällä hetkellä S2-oppilaita	10	18
S2-oppilaita on niin vähän, ettei erillisten kurssien järjestäminen tunnu tarkoituksenmukaiselta.	32	57
S2-oppilaat eivät halua osallistua erillisille kursseille.	2	4
Ei ole resursseja järjestää erillisiä kursseja, vaikka tarvetta olisikin.	6	11
Muu	6	11

Taulukko 3b. Muu-vastaukset kysymykseen 6: Jos erillisiä S2-kursseja ei järjestetä, mikä on pääasiallinen syy?

Käsittääkseni resurssit ym. kaupungin tahtotila
Opiskelijat integroimaan [kaupungin nimi] kaupungin muiden koulujen S2-opetusryhmiin (yhteistyö)
Opiskelijoita on vain muutama, erilliset kurssit eivät ole mahdollisia Sen sijaan opiskelijat käyvät S2-kurssit [paikallisen] opiston kautta.
Opiskelijoita on vähän ja heidät ohjataan S2-opetukseen paikalliseen [nimi] Opistoon.
S2-opetus keskitetty naapurilukioon, jonne opiskelijat menevät. Meillä annetaan tukiopetusta niille, jotka tarvitsevat.
[Paikkakunnalla] S2-kurssit on keskitetty muutamaankin lukioon. Jos opiskelijan taidot riittävät, hän käy äikän kurseilla mutta tulee arvioiduksi S2-kriteerien mukaan ja kirjoittaa yo-kisoissa S2:n. Jos opiskelijan taidot eivät riitä äikän kurseista hyötymiseen, hänet ohjataan S2-kurseille. Äikän kurseilla kävijöiden on mahdollista tehdä meillä itsenäisesti S2-yo-kokeisiin valmistava kurssi. Tällä kurssilla tulevat erityisesti tutuiksi S2-yo-kokeen tehtävyytyypit.

Taulukko 4. S2-oppimateriaalien käyttö kaikissa vastanneissa lukioissa.

Kysymys 7: Mitä oppimateriaaleja S2-oppilaat käyttävät tai ovat käyttäneet?	Lukioiden määrä	Prosenttiosuus
Vastanneet lukiot yhteensä	115	100
S2-oppilaat käyttävät erillisiä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää varten suunniteltuja oppimateriaaleja (esim. kirjat)	66	58
S2-oppikirjoja ei käytetä, mutta opettajat työstävät itse oppimateriaaleja S2-oppilaille	19	17
Kaikki oppilaat käyttävät samoja suomen kielen ja kirjallisuuden oppimateriaaleja	28	24
Erillisiä materiaaleja on ennen käytetty, mutta niistä on luovuttu	2	2

Taulukko 5. S2-oppimateriaalien käyttö lukioissa, jotka tarjoavat S2-kursseja.

Kysymys 7: Mitä oppimateriaaleja S2-oppilaat käyttävät tai ovat käyttäneet?	Lukioiden määrä	Prosenttiosuus
Lukiot, joissa tarjotaan erillisiä S2-kursseja	59	100
Käytetään erillisiä S2-oppimateriaaleja, esim. oppikirjoja	53	90
S2-oppikirjoja ei käytetä, mutta opettajat työstävät itse oppimateriaaleja S2-oppilaille	5	8
Kaikki oppilaat käyttävät samoja suomen kielen ja kirjallisuuden oppimateriaaleja	1	2
Erillisiä materiaaleja on ennen käytetty, mutta niistä on luovuttu	0	0

Taulukko 6. Tukiopetuksen järjestäminen kaikissa vastanneissa lukioissa.

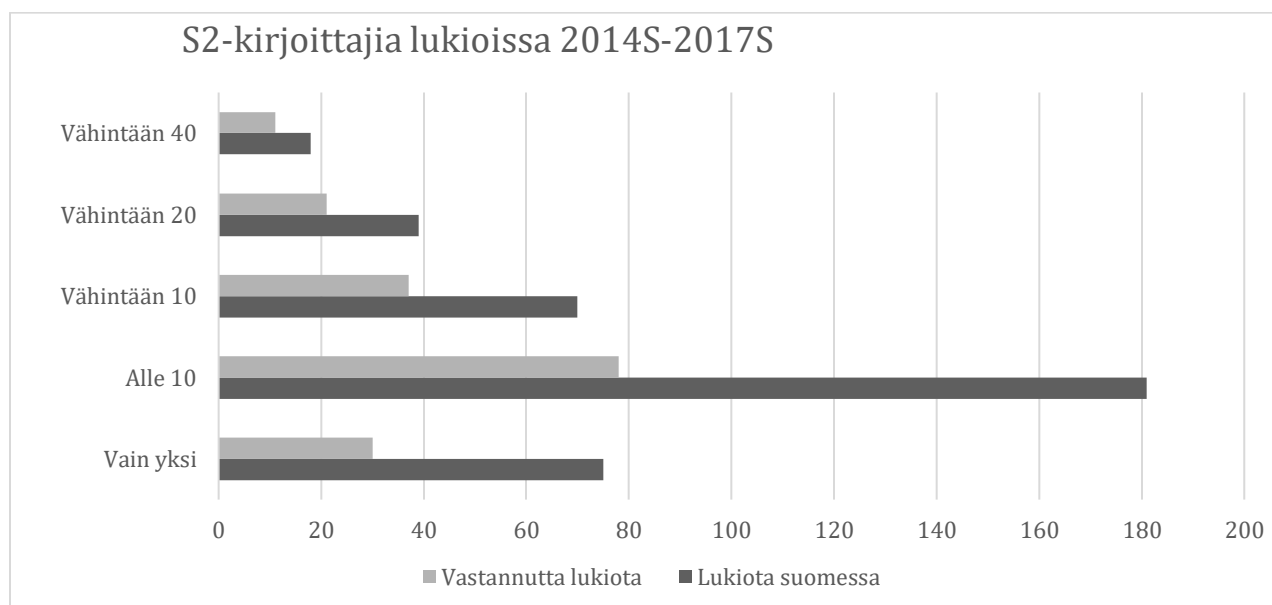
Kysymys 10: Tukiopetuksen järjestäminen S2-oppilaille	Lukioiden määrä	Prosenttiosuus
Vastanneet lukiot yhteensä	115	100
Kaikille lukioimme S2-oppilaille järjestetään säännöllisesti suomen kielen tukiopetusta reaaliaineissa pärjäämisen tueksi.	8	7
Opiskelijan tuen tarve selvitetään säännöllisesti erityisopettajan ja/tai suomen kielen opettajan toimesta, ja tukiopetus järjestetään, jos tarvetta ilmenee.	28	24
Tukiopetusta järjestetään opiskelijan sitä pyytäessä	52	45
Tukiopetusta ei järjestetä erityisesti S2-oppilaille.	16	14
Muu vaihtoehto	11	10

Taulukko 6b. Muu-vastaukset kysymykseen 10: Tukiopetuksen järjestäminen S2-oppilaille.

Aikaisemmin tukiopetukseen ei ollut resursseja. Nyt tukiopetusta saa.
Kerran viikossa on yleinen tukiopetuspaja koulun jälkeen halukkaille. Pajaan ilmoittaudutaan.
Kohdat 2 ja 3, mutta tässä ei pysty valitettavasti laittamaan kahta kohtaa.
Koska S2-opiskelijoita on niin vähän/harvoin, jokaisen tuen tarve arvioidaan erikseen.
Lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja pitää tukiopetusta mahdollisuuksien mukaan, mutta opetus ei ole joka jaksossa säännöllistä.
Reaaliaineen opettaja voi ehdottaa opiskelun sujumiseksi tukiopetusta (esim. jokin kirjallinen suoritus)
Tukea järjestetään, mutta satunnaisesti.
Tukiopetuksen tarve on kasvamaan päin. Olen saanut neuvoteltua resurssia yksittäisen opiskelijan tarpeita ajatellen.
Tukiopetusta tarjotaan heti opintojen alussa ja sen jälkeen tarvittaessa.
Tukiopetusta tarjottiin viime lukuvuonna säännöllisesti, mutta se ei ollut kovin suosittua. Tänä vuonna sitä on tarjottu yksittäisille opiskelijoille pyydettyä, mutta täytyisi ehkä yrittää vielä tarjota säännöllisempää tukea.
Tukitunteja järjestetään jokaiselle pakolliselle kurssille kerran lukuvuodessa (2 tuntia viikossa tavallisten tuntien lisäksi). Reaaliaineissa on toisinaan järjestetty satunnaisia, yksittäisiä tukitunteja niitä tarvitseville. Lisäksi lukioon valmistavassa koulutuksessa (LUVA) on samanaikaisopetusta reaaliaineissa.

Taulukko 7. S2/S1-vertailuluvun yhteys oppilasmääriin.

S2/S1-vertailuluvun yhteys S2-kokeen kirjoittajien määrään	Lukioiden määrä	Prosentti- osuus	Keskimääräinen S2/S1-vertailuluku
Kaikki Suomen lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut S2-kirjoittajia	251	100	1,06
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut alle 10 S2-kirjoittajaa	181	72	1,04
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut vähintään 10 S2-kirjoittajaa	70	28	1,11
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut vähintään 20 S2-kirjoittajaa	39	16	1,12
Kaikki lukiot, joissa on tarkasteluaikana ollut vähintään 40 S2-kirjoittajaa	18	7	1,13

7.2 Kaaviot:

Kaavio 1: Lukiot jaettuna S2-kokeen kirjoittajien määrän perusteella.

7.3 Lomakkeet:

Lomake 1. Lukioille lähettämäni kysely.

Kysely lukioille S2-oppilaiden suomen kielen opetuksesta.

Kerään kyselyllä tietoa omaan tutkimuskäyttööni Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitokselle. Kerättyä tietoa voidaan käyttää kandidaatin- pro gradu- ja väitöskirjatutkielmiin. Yksittäiset lukiot, opettajat tai opiskelijat eivät erotu valmiista tutkielmista. Kyselyyn vastaaminen vie vain muutaman minuutin. Tutkimuksen tavoitteena on pitkällä tähtäimellä parantaa suomea toisena kielenä opiskelevien mahdollisuuksia opiskella ja edetä suomalaisessa yhteiskunnassa. Jokainen vastaus on arvokas.

Pakollinen*

1. Lukion nimi (ei erotu valmiista tutkielmasta)*

2. Kyselyyn vastasi*

- Rehtori tai apulaisrehtori
- Erityisopettaja
- Suomen kielen opettaja
- Muu

3. S2-oppimäärän kurssitarjonta*

- Lukiossamme tarjotaan S2-oppilaille erillisiä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisia kursseja.
- Kaikki oppilaat osallistuvat samaan suomen kielen ja kirjallisuuden opetukseen. Erillistä opetusta ei järjestetä.
- Kaikki oppilaat osallistuvat samoille kursseille, mutta S2-oppilaat saavat eriytettyä opetusta ryhmän sisällä.
- S2-kursseja on tarjottu aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.

4. Mistä vuodesta alkaen S2-kursseja on tarjottu?*

5. Minä vuosina S2-kursseja tarjottiin?*

6. Jos erillisiä S2-kursseja ei järjestetä, mikä on pääsiallinen syy?*

- Koulussamme ei ole tällä hetkellä S2-oppilaita.
- S2-oppilaita on niin vähän, ettei erillisten kursseiden järjestäminen tunnu tarkoituksenmukaiselta.
- S2-oppilaat eivät halua osallistua erillisille kursseille.
- Ei ole resursseja järjestää erillisiä kursseja, vaikka tarvetta olisikin.
- Muu

7. Mitä oppimateriaaleja S2-oppilaat käyttävät tai ovat käyttäneet?*

- S2-oppilaat käyttävät erillisiä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää varten suunniteltuja oppimateriaaleja (esim. kirjat).
- Kaikki oppilaat käyttävät samoja suomen kielen ja kirjallisuuden oppimateriaaleja.
- S2-oppikirjoja ei käytetä, mutta opettajat työskentelevät itse sopivia tehtäviä S2-oppilaille.
- S2-oppimateriaaleja on käytetty aikaisempina vuosina, mutta niistä on luovuttu.

8. Minä vuonna lukiossanne on otettu käyttöön S2-oppimäärää varten suunnitellut oppimateriaalit?

9. Minä vuosina S2-oppimateriaaleja käytettiin?*

10. Tukiopetuksen järjestäminen S2-oppilaille*

Kaikille lukiomme S2-oppilaille järjestetään säännöllisesti suomen kielen tukiopetusta reaaliaikaisissa pöytätyöskentelyjen tueksi.

Tukiopetusta järjestetään opiskelijan sitä pyytessä.

Opiskelijan tuen tarve selvitetään säännöllisesti erityisopettajan ja/tai suomen kielen opettajan toimesta, ja tukiopetus järjestetään, jos tarvetta ilmenee.

Tukiopetusta ei järjestetä erityisesti S2-oppilaille.

Muu

11. Kuinka usein tukiopetusta järjestetään?*

väh. 2h/vk

väh. 1h/vk

väh. 2h/kk

väh. 1h/kk

Muu

12. Kuinka usein opiskelijan tuen tarve selvitetään?*

väh. 2 krt /lukuvuosi

väh. 1 krt /lukuvuosi

Opintojen alkaessa

Muu

13. Tukiopetusta ei järjestetä, koska*

Tarvetta ei ole ilmennyt.

Opiskelijat eivät halua osallistua tukiopetukseen.

Ei ole resursseja tukiopetuksen järjestämiseen.

Muu

14. Koetteko, että S2-oppilaiden tukitoimet ovat nykyisellään riittävät lukiossanne? Jos ei, miten se ilmenee?

15. Kuinka S2-oppilaiden opintomenestystä voisi nykyistä paremmin tukea?

16. Muita ajatuksia aiheesta:

Kiitos vastauksestanne!